

De Forente Nasjoners far

Taler

Gunnar Jahn

Dato

10 desember 1945

Sted

Oslo

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Cordell Hull

- 1 Cordell Hull har gjennom et langt liv arbeidet for å trygge forholdet statene
imellom. Mest kjent for almenheten er hans utrettelige arbeid på
handelspolitikken område, et arbeid hvis mål var å bryte ned de
autarkitendenser hjemme og ute som stort sett preget landenes politikk i
5 mellomkrigstiden særlig fra slutten av 20-årene, eller som han selv sier: »There
can be no real progress towards confidence or peace nor permanent trade
recovery while retaliation and bitter trade controversies rage». Tillit og fred
mellom folkene, det har vært målet for hans arbeid på alle områder. Det er
bakgrunnen for hans kamp mot isolasjonismen hjemme, for hans arbeid for å
10 skape en fredsblokk av stater på det amerikanske kontinent, for hans arbeid med
organisasjonen av De forente nasjoner.

- Cordell Hull er født i staten Tennessee i De forente stater i 1871. Han tok som
ganske ung mann sin juridiske eksamen, praktiserte noen år som sakfører og ble
15 senere dommer. Men allerede meget tidlig deltok han i det politiske liv på
demokratenes side. Det er som politiker han er kjent og det er i politikken han
har satt sine krefter inn alt fra 20-års alderen av. Men først i 1907 blir han
medlem av Representantenes Hus. Før den tid er det ikke lett å finne uttrykk
hos ham for hans senere internasjonale politiske linje selv om en av det som
20 foreligger kan se hvor alvorlig og grundig han arbeider med problemene. Et lite
streiflyv over hans almene innstilling kaster noen uttalelser i hans første tale i
Kongressen. I denne går han inn for tvungen megling (arbitration) mellom
arbeidere og arbeidsgivere, for en sterkere kontroll fra Unionsregjeringen med
jernbane- og dampskipstakster. Han gikk imot de store selskapers misbruk av sin
25 makt på enkelte områder. Det samme grunnsyn som dette gir uttrykk for finner
vi i hans taler om skattereformer. På den tiden var Unionstatens inntekter basert
på indirekte skatter, vesentlig tollinntekter og den amerikanske Høyesterett

30 hadde i 1895 erklært at den inntektsskatt som var innført i 1894 stred mot unionsforfatningen.

Hull som var uenig i dommen, tok skattespørsmålet opp igjen og det lykkedes ham etter demokratenes seir i 1912 å få gjennomført inntektsskatten. Det som interesserer oss her er imidlertid ikke så meget skattereformen som Hulls
35 begrunnelse av den. Han ser nok på den som et middel til å øke Unionsstatens inntekt, men han ser først og fremst på dens virkning som skatt i forhold til tollintradene. Han mente at proteksjonismen skapte monopol og beriket de få på bekostning av de mange og at et slikt system ikke lot seg forene med fri konkurranse som han trodde på.

40

Han trer her fram for oss som en bærer av det beste i liberalismens idé, med et sterkt sosialt innslag. Men på denne tid har han ennå ikke gitt uttrykk for sitt internasjonale syn.

45 Det kommer først fram under forrige verdenskrig. Som hans biograf, Mr. Hinton sier: »Inntil da mente Hull at proteksjonismen var til skade for landet. Ved krigens slutt kan hans syn på handelspolitikken uttrykkes slik: Høy told ser han på som en skranke som er til hinder for utvikling av handel og vennskap statene imellom. Derved vil den også komme til å motarbeide en varig fred
50 mellom landene.»

I sin store tale i Kongressen den 10. september 1918 gir han følgende uttrykk for sitt syn:

55 "Believing that the best antidote against war is the removal of its causes rather than its prevention after the causes once arise, and finding that trade retaliation and discrimination in its more vicious forms have been productive of bitter economic wars which in many cases have developed into wars of force, I introduced the resolution in the House of Representatives during the early part
60 of last year which would provide for the organisation of an international trade-agreement congress the objects of which should be to eliminate by mutual agreement all possible methods of retaliation and discrimination in international trade."

65 Alt på dette tidspunkt, i 1917, setter han altså fram tanken om en internasjonal overenskomst om de handelspolitiske kampmidler. Arbeidet med å lette

handelsrestriksjonene ble tatt opp i Nasjonenes Forbund og ved den store verdenskonferanse i 1927 i Genève ble det lagt et grunnlag for arbeidet i de følgende år. Sluttsteinen på dette arbeide var den Økonomiske verdenskonferanse i London i 1933 hvor Hull selv møtte, dengang som De forente staters utenriksminister. Alle vi som tok del i dette arbeid i disse årene vet hvordan ethvert av våre forsøk gang på gang møtte motstand fra de forskjellige land som bare så tingene ut fra de politiske forhold hjemme hos seg selv. Konferansen i 1933 førte som kjent heller ikke til no resultat. Det er mulig at det var en feil at det fra først av ble lagt så stor vekt på valutastabiliseringen. Det førte nemlig til Roosevelts berømte telegram hvor han tar avstand fra valutastabiliseringsplanen, for, sier han, en nasjons indre, sunde økonomiske system er en viktigere faktor for dens velstand enn den pris en i egne penger må betale for andre lands penger. Dette syn som var det framherskende i De forente stater og som Roosevelt ga uttrykk for i sitt telegram, stoppet Hull i hans arbeid for sin linje. Det var denne gang som det har vært gang på gang i det mellomfolkelige arbeid at en ser vanskene i sitt eget land og tror å kunne løse dem isolert fra verden. Hull selv stod langt fra disse idéer. I en tale den 27. juli 1933 i London sier han: »At this moment the world is still engaged in wild competition, in economic armaments which constantly menace both peace and commerce.» Og litt lengere ute: »Indispensable and all important as domestic programs are, they cannot in themselves restore business to the highest levels of permanent recovery.»

Men Hull gav ikke opp selvom konferensen i London var et nederlag for hans idéer. I 1934 fikk han vedtatt en lov som gav presidenten fullmakt til å nedsette tollsatsene med 50 pst., og å lempe på innførselsrestriksjoner overfor land som var villige til å gi De forente stater liknende innrømmelser. Og det lykkedes ham på grunnlag av denne lov å få avsluttet i alt 27 handelstraktater.

Denne lov som var begrenset i tid ble siste gang forlenget i 1945 og gav Presidenten rett til å senke de amerikanske tollsatser med 45 pst. Dette skjedde etter at Hull hadde tatt avskjed men det er en seir for hans linje.

Dette betyr en hel endring i De forente staters handelspolitikk, det er Englands linje under frihandelsperioden som blir tatt opp med forbilde i Cobden-traktaten av 1860 hvor beste-vilkårsklausulen går inn som et organisk ledd. Det er delvis i erkjennelsen av De forente staters stilling som kreditorland omslaget er kommet, men for Hull var det no mere, det var hans utrettelige tro på at en

på denne måten skulle bane vei for bedre forhold statene imellom og ta bort en av krigens årsaker. Det er så typisk for ham: Når han ikke fram med de store framstøt, forsøker han andre veier. Han bøyer seg for nederlag, men han gir
110 aldri opp. Hans tro på saken er for fast grunnet til det. Og han er realistisk nok til å se hva som er politisk mulig på et gitt tidspunkt og velger dette istedetfor å vente på det som muligens en gang kan komme.

Jeg har festet meg så lenge ved Hulls arbeide med handelspolitikken fordi det
115 viser det karakteristiske trekk i hans arbeid, men derved har jeg foregrepet begivenhetene i hans liv.

Jeg stanset ved hans virke i Representantenes Hus. Senatet ble han medlem av i 1929 men det er først ved Roosevelts valg i 1932 at han som utenriksminister får
120 høve til å arbeide fullt ut for sine idéer. Nu vil det alltid være meget vanskelig å si hvor meget er utenriksministerens idéer og linjer og hvor meget er presidentens. Og dette er ennu vanskeligere med en mann som Hull, for som Sumner Wells sier: »Cordell Hull is the least selfseeking man I have ever known. One of the striking sidelights on the years of his distinguished statesmanship has been his
125 willingness to stay in the background and to let others take the credit and glory. I know of several outstanding instances where Mr. Hull carefully diverted attention away from his own authorship or able sponsorship of a good plan so that some temperamental foreign government official might acquire merit in the eyes of his constituents at home as father of the proposal. Mr. Hull was
130 content that the good idea should take root and flourish.»

Dette er høy ros for hvilkensomhelst mann men ennu mer for en politiker for det er ikke ofte det er grunn til å bruke slike ord om politikere.

135 Det vilde ikke være mulig i denne oversikt å gå inn på Hulls virke i årene fra 1932 av. Det vilde bli å gå gjennom De forente staters utenrikspolitikk i disse årene.

En vanskeligere periode har vel ingen utenriksminister hatt å arbeide i. Som jeg
140 har nevnt begynner det året etter han tiltrådte med nederlag for det økonomiske samarbeid samme år som Hitler får makten i Tyskland. År etter år bringer begivenheter som kunde få noen hver til å fortvile og som etterhvert fører over i den annen verdenskrig. Men Hull gir aldri opp tross motbør hjemmefra og utefra. Fører det ikke fram på en kant, forsøker han å føre sine tanker gjennom

til seir ad annen vei. Når han ikke det beste i øyeblikket, prøver han å gjøre det beste ut av situasjonen, men han kommer igjen når tiden er inne.

Intet illustrerer bedre hans linje enn hans panamerikanske politikk og hans
150 stilling til nøytralitetslovene. Hans og Roosevelts panamerikanske politikk
begynner med møtet i Montevideo i 1933 hvor alle de amerikanske republikker
er representert. Utgangspunktet og hensikten ligger i Roosevelts ord om Good
neighbour policy, en politikk som først og fremst tar sikte på å skape fred og
godt naboskap på det amerikanske kontinent når det ikke er mulig å få hele
155 verden med. Som Hull har sagt i en privat samtale: »We ought to be able to
work out a pattern of life which will inspire the whole world to follow our
example when the present tumult dies down.» Det lykkedes også å få istand en
konvensjon som gir retningslinjer for statenes rettigheter og plikter. Den
viktigste bestemmelse er kanskje den som går ut på at ingen stat har rett til å
160 intervenere i noen annen stats indre eller ytre affærer. Denne konferansen ble
fulgt av konferansen i Buenos Aires i 1936 og Limakonferansen i 1938.
Konferansen i Buenos Aires fastslår bl. a. en felles sikkerhetskonsensjon og
nøytralitet hvis krig skulde bryte ut. Da konferansen i Lima ble holdt var
atmosfæren i Europa blitt mer trykkende og det er en annen alvorligere og også
165 sterkere tone i Hulls taler, taler som direkte kan en si, vender seg mot trusselen
fra de totalitære stater. Fram til det mål Hull hadde satt seg nådde han ikke i
Lima. Den betegner nok en seir for fredens idéer, men langt utover det som Var
nådd ved konferansen i Montevideo og Buenos Aires når den ikke. Dette
skyldes først og fremst Argentinas stilling som av mange grunner vanskelig
170 kunde gå så langt som De forente stater. Men til dette kommer en ting som
gjelder alle de panamerikanske konferanser. Det er forholdet til Folkeforbundet.
De sydamerikanske stater var medlemmer, De forente stater ikke, og det har
skapt vansker slik at disse kongresser ikke kunde gi det som var ønsket. I Europa
har det mangan gang vært sett på disse panamerikanske tiltak som en slags
175 utvidet isolasjonisme, men slik må en ikke se dem. De er storstilete forsøk på å
realisere fredens idéer i mellomfolkelig samarbeid der hvor det synes mulig å
komme fram, å skape som Cordell Hull sier, et mønster som kunde virke
inspirerende på hele verden.

180 Kampen om nøytralitetsloven og mot isolasjonismen ligger oss så nær at vi alle
minnes den. Den opprinnelige nøytralitetslov kan på sett og vis sies å tjene
fredens interesser, det kan ikke heller nektes at isolasjonismens synpunkter var
pasifistiske. Men isolasjonistene ser på freden først og fremst som De forente

185 staters fred, mens Hull ber om en mer elastisk nøytralitetsordning gjennom
hvilken De forente stater kan samarbeide med andre land for å opprettholde
freden, for som Hull uttrykker det, De forente stater kan ikke ensidig erklære
fred for seg selv alene. I disse og i andre ord kommer han igjen og igjen tilbake til
at freden ikke er noe som skal søkes som et privilegium for den enkelte. For ham
190 betyr freden fred mellom folkene. Men han er realist nok til å se at det er noe
som en må kjempe for å nå.

Som allerede nevnt tar Hull sterkt til orde når han berører forholdet til de
totalitære stater i Europa og ettersom krigen nærmer seg blir hans tale skarpere
195 og mer intens. Alt i ham, hans rettsind, hans dype humanisme reiser seg mot det
han ser av overgrep og brudd på alt det som representerer rettsideene. Men som
krigen kommer overdøves hans stemme av Roosevelt som selv trer sterkere fram
enn før som leder av De forente staters utenrikspolitikk. Slik måtte det være og
det er ikke lett for den som ikke har hatt høve til å komme forholdene inn på
200 livet å vise hvor mye som skyldes Cordell Hull i disse årene. En kan bare etter
det lille en vet trekke sine slutninger: Han har satt alle sine krefter inn for å
styrke det som kunde slå angrepsmaktene, men han har også arbeidet intenst
med de problemer som vilde reise seg når freden kom. Det kommer alt fram i
det utkast til de 6 punkter som fastslo de fire stormakters framtidige politikk på
205 konferansen i Moskva i 1943 og etter hva vi nu vet har han i krigens siste tid
arbeidet intenst med de problemer som knyttet seg til den nye organisasjon »De
forente nasjoner.» Det er hans siste innsats hittil. Selv sier han i det brevet han
skriver til Roosevelt da han på grunn av dårlig helse søker avskjed den 21 nov.
1944:

210

»It is a supreme tragedy to me personally that I am unable to continue making
my full contribution to such great international undertakings as the creation of
the post-war peace organisation, the solution of the many other problems
involved in the promotion of international cooperation, and the final
215 development of a full and complete structure of a world order under law.» Og
Roosevelt sier til ham i sitt svar på dette brevet:

»Incidentally, when the organisation of the United Nations is set up, I shall
continue to pray that you as the Father of the United Nations may preside over
220 its first session. That has nothing to do with whether you are Secretary of State
or not at that time, but should go to you as the one person in all the world who
has done the most to make this great plan for peace an effective fact. In so many

different ways you have contributed to friendly relations among nations that
225 even though you may not remain in a position of executive administration, you
will continue to help the world with your moral guidance.»

De Forente Nasjoners far kaller Roosevelt ham. - Han vil visseilig ikke selv si at
organisasjonen er hans verk. For ham selv spiller det liten rolle om det er ham
230 eller noen annen som får æren bare idéene vinner fram i virkelighetens verden.
For med sin store idealisme har han alltid levet i virkelighetens verden, aldri redd
for at den ikke skulde kunne formes etter rettens prinsipper. Rettens prinsipper
som i De forente stater kanskje mer enn andre steder er blitt den enkelte manns
eie alt fra skoledagene av, har vært ledestjernen, for hans virke, et lov hvor liv og
235 lære har vært ett.

Det er derfor en stor glede for det norske Stortings Nobelkomité å kunne gi
fredsprisen for 1945 til denne store amerikaner for hans lange, utrettelige, virke
for forståelse mellom folkene.

240

Kilde

Les Prix Nobel en 1945, s. 82-87.

Emner

FN, Folkeforbundet, Krig, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale, Samarbeid, Samhold

245

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/de-forente-nasjoners-far>

250

255

260